॥ శ్రీః ॥

భట్ట స్మార్త ప్రయోగదీపిక ఆధారంగా

పుణ్యాహవాచనవిధి

(మంత్రములకు తెలుగు తాత్పర్యం తో)

రచన

ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

పుణ్యాహవాచన విధి-(మంత్రములకు తెలుగు తాత్పర్యంతో)

పుణ్యాహవాచన పుస్తకం మంత్రాలను, శ్లోకాలను ఎలాంటి లేఖన దోషాలు లేకుండా, వేద స్వర చిహ్నాలతో (ఉదాత్త, అనుదాత్త, స్వరిత స్వరావరణలతో) ప్రతి మంత్రం కింద దాని సులభమైన తెలుగు తాత్పర్యాన్ని మరియు అనుష్ఠాన విధిని కూడా వివరించడమైనది.

ఈ పుణ్యాహవాచన కార్యక్రమానికి సిద్ధం చేసుకోవలసిన పూజా వస్తువుల పూర్తి జాబితా

1. కలశారాధన మరియు పీఠం కొరకు వస్తువులు

కలశ పాత్రలు: ముగ్గు మధ్యలో మరియు నిర్దేశిత దిశలలో ప్రతిష్ఠించడానికి రెండు కలశ పాత్రలు (రాగి లేదా ఇత్తడివి) సిద్ధం చేసుకోవాలి.
శుద్ధ జలము: కలశ పాత్రలను నింపడానికి మరియు పూజకు అవసరమైన పవిత్ర జలము.
ధాన్యము/బియ్యము: స్వస్తిక పీఠం మధ్యలో ధాన్యపీఠం (రాశి) ఏర్పాటు చేయడానికి సరిపడా బియ్యము.
రంగులు/పిండి: భూమిపై 32 అంగుళాల పొడవు, వెడల్పు గల చతురస్రాకారపు స్వస్తిక రేఖలను (ముగ్గును) గీయడానికి అవసరమైన రంగులు లేదా పిండి.

2. గణాధిపతి మరియు కలశ పూజా ద్రవ్యాలు

గణపతి బింబము: పూజించడానికి వీలుగా ఉండే ఒక గణపతి విగ్రహం లేదా ప్రతిమ.
శ్రీగంధము: వినాయకుడి విగ్రహానికి రాయడానికి మరియు కలశ పాత్రలకు బొట్లు పెట్టడానికి చందనము (గంధము).
కుంకుమ: కలశ పాత్రల అలంకరణకు మరియు పూజకు అవసరమైన కుంకుమ.
కర్పూరము: గంధంలో కలపడానికి మరియు కర్పూర మంగళ హారతి (నీరాజనం) ఇవ్వడానికి కావలసిన కర్పూర బిళ్ళలు.
అక్షతలు: పూజా సంకల్పం, భూతోచ్చాటనం, మరియు నామార్చనల సమయంలో సమర్పించడానికి శుభ్రమైన తెల్లని అక్షతలు.
పుష్పములు & పత్రములు: షోడశోపచార పూజ మరియు నామావళి పూజ కొరకు నానావిధ పరిమళ భరితమైన పుష్పాలు మరియు పత్రాలు (ఆకులు).
గరిక (దూర్వాలు) / మామిడి ఆకులు: పూజలో సమర్పించడానికి మరియు అభిషేక మార్జన సమయంలో (నీటిని చల్లడానికి) ఉపయోగించే గరిక లేదా మామిడి ఆకులు.

3. ఉపచారములు మరియు నైవేద్యములు

వస్త్రములు: స్వామివారికి సమర్పించడానికి మంగళకరమైన వస్త్రయుగ్మము (రెండు వస్త్రాలు).
యజ్ఞోపవీతము: పూజలో వినాయకుడికి ధరింపజేయడానికి ఒక జంధ్యము (బ్రహ్మసూత్రం).
ధూపము: ధూప ఉపచారం కొరకు సుగంధభరితమైన ధూపద్రవ్యం లేదా అగరుబత్తీలు.
దీపము & వత్తులు: నెయ్యి మరియు మూడు వత్తులతో (సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం) వెలిగించడానికి సిద్ధం చేసుకున్న మంగళ దీపము.
నెయ్యి: దీపారాధనకు అవసరమైన పవిత్రమైన నెయ్యి.
గుడోపహారము (బెల్లము) / ప్రసాదము: నైవేద్య ఘట్టం కొరకు సమర్పించవలసిన బెల్లము ముక్క లేదా ఇతర ప్రసాదాలు.
తాంబూలము: వక్కలు, తమలపాకులు, మరియు సున్నంతో కూడిన తాంబూలపు ఆకులు, పూగీఫలాలు.

4. దక్షిణ మరియు పాత్రలు

హిరణ్యము/దక్షిణ: బ్రాహ్మణులకు మనసోత్సాహంగా సమర్పించడానికి వీలుగా ఉంచుకున్న డబ్బులు లేదా బంగారం (దక్షిణ).
అర్ఘ్య పాద్య పాత్రలు: ఆచమనం చేయడానికి, కాళ్ళు మరియు చేతులు కడుక్కోవడానికి నీటిని వదిలేందుకు ఒక చిన్న పాత్ర (ఉద్ధరిణి, పంచపాత్ర).
పూజా గంట: నీరాజన సమయంలో వాయించడానికి ఒక చేతి గంట.

స్మార్త ప్రయోగ గ్రంథాలలో కింది పది రకాల శాంతులను 'దశవిధ శాంతులు'గా పేర్కొంటారు:
గ్రహశాంతి: నవగ్రహాల అనుకూలత కొరకు చేసేది.
నక్షత్రశాంతి: అశుభ నక్షత్రాలలో (ఉదాహరణకు ఆశ్లేష, జ్యేష్ఠ, మూల వంటి నక్షత్రాలు) జన్మించినప్పుడు చేసేది.
తిథిశాంతి: అమావాస్య, గండ తిథులలో జన్మించినప్పుడు లేదా దోషాలు ఉన్నప్పుడు చేసేది.
కరణశాంతి/యోగశాంతి: పంచాంగంలోని అశుభ యోగాలు, కరణాల దోష నివారణకు చేసేది.
ఉత్పాతశాంతి: ప్రకృతిలో జరిగే అరిష్టాలు (భూకంపాలు, పిడుగుపాటు వంటివి) జరిగినప్పుడు చేసేది.

రోగశాంతి: దీర్ఘకాలిక అనారోగ్యాలు తొలగడానికి చేసేది.
వయస్సంధి శాంతి: జీవితంలో ఒక వయసు నుండి మరొక వయసులోకి ప్రవేశించే సంధి కాలంలో (ఉదాహరణకు 60 ఏళ్లు నిండినప్పుడు చేసే ఉగ్రరథ శాంతి, 70 ఏళ్లకు చేసే భీమరథ శాంతి, 80 ఏళ్లకు చేసే సహస్ర చంద్రదర్శన శాంతి) చేసేవి.
గృహ/వాస్తు శాంతి: నూతన గృహ ప్రవేశ సమయంలో వాస్తు దోష నివారణకు చేసేది.
జన్మదిన శాంతి: ప్రతి సంవత్సరం పుట్టినరోజున ఆయురారోగ్యాల కొరకు చేసేది.
సర్వదోష నివారణ శాంతి: తెలియకుండా జరిగే సకల దోషాల పరిహారార్థం చేసేది.
మొత్తంగా చెప్పాలంటే, ఈ పుస్తకం కేవలం సాధారణ పుణ్యాహవాచనానికే పరిమితం కాకుండా, జీవితంలోని సకల అరిష్టాలను తొలగించి శుభాలను చేకూర్చే పది రకాల శాంతి పూజా విధానాల ప్రయోగ గ్రంథం అని దీని అర్థం.
పుణ్యాహవాచన కార్యక్రమంలో మొట్టమొదట వినాయక పూజ ఇలా చేయాలి. శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజా

గణనాథస్సరస్వతీ రవిశ్శుక్రోబృహస్పతిః ।
పంచైతానిస్మరేన్నిత్యం వేదవాణీప్రవర్తతే ॥
శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః ।
శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయేనమః ॥

తాత్పర్యం: విఘ్నేశ్వరుడు, సరస్వతీ దేవి, సూర్య భగవానుడు, శుక్రాచార్యుడు మరియు బృహస్పతి—ఈ ఐదుగురిని నిత్యం స్మరించడం వల్ల వేదవాక్కు, విద్యాబుద్ధులు చక్కగా ప్రవర్తిస్తాయి (సిద్ధిస్తాయి). ఆ శ్రీ మహాగణాధిపతికి మరియు మేధాదక్షిణామూర్తికి నమస్కారాలు.
విధి: పూజను ప్రారంభించే ముందు ఈ శ్లోకాన్ని చదువుతూ మనస్సును ఏకాగ్రం చేసుకోవాలి.

వాగ్దేవతీ ప్రార్థనా మంత్రం
ఓం దేవీం వాచమజనయంత దేవాస్తాం విశ్వరూపాः పశవో వదంతి ।
సా నో మంద్రేషమూర్జం దుహానా ధేనుర్వాగస్మానుప సుష్టుతైతు ॥

తాత్పర్యం: దేవతలు ఏ దేవీ స్వరూపమైన వాక్కును (భాషను) సృష్టించారో, ఏ వాక్కును సమస్త ప్రాణులు మాట్లాడుతున్నాయో, ఆనందాన్ని మరియు బలపుష్టికాలను ఇచ్చే కామధేనువు లాంటి ఆ వాగ్దేవత (సరస్వతి) మన ప్రార్థనలను ఆలకించి మన దగ్గరకు అనుగ్రహించడానికి వచ్చుగాక!
విధి: శుద్ధమైన స్వరంతో, భక్తితో ఈ వేద మంత్రాన్ని పఠిస్తూ సరస్వతీ దేవిని ధ్యానించాలి.

యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా ।
తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఎవరైతే నామ రూపాల చేత శివుడో, ఏ దేవి అయితే సర్వమంగళ స్వరూపిణియో, ఆ పార్వతీపరమేశ్వరులను స్మరించడం వల్ల మానవులకు అన్ని కార్యములలో జయము, మంగళము కలుగుతాయి.
విధి: శివపార్వతులను మనసులో తలుచుకుంటూ నమస్కరించాలి.

అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తో అస్తు ।
సుముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

తాత్పర్యం: మనం తలపెట్టిన ఈ సమయం/ముహూర్తం మంచి ముహూర్తం అవుగాక! ఈ శుభ ముహూర్తంలో సూర్యుడు మొదలైన నవగ్రహాల అనుకూలత వల్ల మనకు సత్ఫలితాలు సిద్ధించుగాక!
విధి: కార్య సిద్ధి కోసం కాల అనుకూలతను, గ్రహ అనుకూలతను ప్రార్థించే ఘట్టం ఇది.

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ॥

తాత్పర్యం: తెల్లని వస్త్రాలు ధరించి, చంద్రుని వంటి కాంతితో, నాలుగు చేతులతో, ప్రసన్నమైన ముఖంతో ప్రకాశించే విఘ్నేశ్వరుని సమస్త విఘ్నాలు తొలగిపోవడానికి ధ్యానిస్తున్నాను.
విధి: చేతులు జోడించి, కళ్ళు మూసుకుని విఘ్న నివారకుడైన గణపతిని ధ్యానించాలి.

తదేవ లగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం చంద్రబలం తదేవ ।

విద్యాబలం దైవబలం తదేవ లక్ష్మీపతే తేంఘ్రియుగ్మం స్మరామి ॥

తాత్పర్యం: ఓ లక్ష్మీపతీ! నీ పాదపద్మాలను స్మరించినప్పుడే సరైన లగ్నము, అదే మంచి రోజు, అదే తారాబలము, చంద్రబలము, విద్యాబలము మరియు దైవబలము అవుతాయి. నీ స్మరణే సర్వబలము.

విధి: భగవత్ చింతనతో అన్ని దోషాలు తొలగుతాయని భావిస్తూ శ్రీమహావిష్ణువును స్మరించాలి.

యత్ర యోగీశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః ।
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిర్ధువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

తాత్పర్యం: ఎక్కడైతే యోగేశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణుడు, ధనుర్ధారియైన అర్జునుడు ఉంటారో... అక్కడ సంపద, విజయము, ఐశ్వర్యము, స్థిరమైన నీతి ఉంటాయని నా నిశ్చితమైన అభిప్రాయం.

విధి: గీతా శ్లోకాన్ని స్మరిస్తూ విజయ ప్రాప్తి కోసం ప్రార్థించాలి.

స్మృతే సకలకల్యాణభాజనం యత్ర జాయతే ।
పురుషస్తమజం నిత్యం వ్రజామి శరణం హరిమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఎవరిని స్మరిస్తేనే మనుషులు సమస్త శుభాలకు అర్హులవుతారో, ఆ పుట్టుక లేనివాడు, నిత్యుడైన శ్రీహరిని నేను శరణు వేడుతున్నాను.

సర్వదా సర్వకార్యేషు నాస్తి తేషామమంగళమ్ ।
యస్యా హృదిస్థో భగవాన్ మంగళాయతనం హరిః ॥

తాత్పర్యం: మంగళ స్వరూపుడైన శ్రీహరి ఎవరి హృదయంలో కొలువై ఉంటాడో, వారికి ఎల్లప్పుడూ, ఏ కార్యంలోనూ అమంగళం (కీడు) జరగదు.

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః ।
యేషామిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః ॥

తాత్పర్యం: నల్లకలువ వంటి దేహచ్ఛాయ గల జనార్దనుడు ఎవరి హృదయంలో ఉంటాడో, వారికి ఎప్పుడూ లాభము, జయము కలుగుతాయి; వారికి ఓటమి అనేది ఉండదు.

ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్ ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఆపదలను హరించేవాడు, సమస్త సంపదలను ఇచ్చేవాడు, లోకానికే ఆనందదాయకుడైన శ్రీరామచంద్రునికి నేను పదే పదే నమస్కరిస్తున్నాను.

సర్వమంగళమాంగల్యే శివే సర్వార్థసాధకే ।
శరణ్యే త్ర్యంబికే దేవి నారాయణి నమోస్తుతే ॥

తాత్పర్యం: సర్వ మంగళములలో కల్లా అత్యంత మంగళకరమైనదానివి, శుభప్రదవు, ధర్మార్థకామమోక్షాలనే చతుర్విధ పురుషార్థాలను సాధించిపెట్టేదానివి, శరణుజొచ్చిన వారిని రక్షించేదానివి, ముక్కంటి భార్యవైన ఓ నారాయణీ దేవి! నీకు నమస్కారము.

విధి: ఈ శ్లోకాల ద్వారా లక్ష్మీనారాయణులను, ఉమామహేశ్వరులను భక్తితో స్తుతించాలి.

నమస్కార ముహూర్తం

శ్రీ లక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః (లక్ష్మీనారాయణులకు నమస్కారం)
ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః (పార్వతీపరమేశ్వరులకు నమస్కారం)
వాణీ హిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః (సరస్వతీ బ్రహ్మలకు నమస్కారం)
శచీపురందరాభ్యాం నమః (శచీదేవి, ఇంద్రునికి నమస్కారం)
అరుంధతీవశిష్ఠాభ్యాం నమః (అరుంధతి, వశిష్ఠ మహర్షికి నమస్కారం)
శ్రీ సీతారామాభ్యాం నమః (సీతారాములకు నమస్కారం)
సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః (సమకూడిన పెద్దలందరికీ నమస్కారం)

ఆచమ్య (ఆచమనం చేయుట)

ఓం కేశవాయ స్వాహా, ఓం నారాయణాయ స్వాహా, ఓం మాధవాయ స్వాహా

(ఈ మూడు నామాలు పలుకుతూ కుడిచేతి బ్రహ్మతీర్థంతో నీటిని మూడు సార్లు పుక్కిలించకుండా తాగాలి).

తరువాత కింది నామాలను స్మరిస్తూ చేతులు కడుక్కోవాలి/అంగన్యాసం చేయాలి:

ఓం గోవిందాయ నమః, ఓం విష్ణవే నమః, ఓం మధుసూదనాయ నమః, ఓం త్రివిక్రమాయ నమః, ఓం వామనాయ నమః, ఓం శ్రీధరాయ నమః, ఓం హృషీకేశాయ నమః, ఓం పద్మనాభాయ నమః, ఓం దామోదరాయ నమః, ఓం సంకర్షణాయ నమః, ఓం వాసుదేవాయ నమః, ఓం ప్రద్యుమ్నాయ నమః, ఓం అనిరుద్ధాయ నమః, ఓం పురుషోత్తమాయ నమః, ఓం అధోక్షజాయ నమః, ఓం నారసింహాయ నమః, ఓం అచ్యుతాయ నమః, ఓం జనార్దనాయ నమః, ఓం ఉపేంద్రాయ నమః, ఓం హరయే నమః, ఓం శ్రీకృష్ణాయ నమః.

తాత్పర్యం & విధి: అంతఃశుద్ధి, బాహ్యశుద్ధి కొరకై భగవంతుని 24 నామాలతో చేసే ప్రక్రియ ఇది.

భూతోచ్చాటనం

ఉత్తిష్ఠంతు భూతపిశాచాః ఏతే భూమిభారకాః ।
ఏతేషామావిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే ॥

తాత్పర్యం: భూమికి భారంగా ఉన్న దుష్టశక్తులు, భూతప్రేత పిశాచాలు ఇక్కడి నుండి వెళ్ళిపోవుగాక. వీటికి ఎలాంటి విరోధం లేకుండా నేను ఈ పవిత్రమైన బ్రహ్మకర్మను (పూజను) ప్రారంభిస్తున్నాను.

విధి: ఈ శ్లోకం చదువుతూ అక్షింతలు/నీటిని వెనుక వైపునకు చల్లాలి.

ప్రాణాయామ మంత్రం

ఓం భూః । ఓం భువః । ఓగ్ం సువః । ఓం మహః । ఓం జనః । ఓం తపః । ఓగ్ం సత్యమ్ ॥

ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥
ఓమాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్ ॥

తాత్పర్యం: సప్త లోకాల స్వరూపుడు, సకల సృష్టికర్త అయిన ఆ సూర్యభగవానుని శ్రేష్ఠమైన దైవతేజస్సును మేము ధ్యానిస్తున్నాము. ఆయన మా బుద్ధులను సన్మార్గంలో ప్రేరేపించుగాక! ఆ పరబ్రహ్మము జలము, జ్యోతి, రసము, అమృతము అయి ఉన్నాడు.

విధి: కుడిచేతి వేళ్ళతో ముక్కును పట్టుకుని, శ్వాసను నియంత్రిస్తూ (ప్రాణాయామం చేస్తూ) మనస్సులో ఈ మంత్రాన్ని జపించాలి.

సంకల్పం

యజమానస్య ఉపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శుభే శోభనే ముహూర్తే... (ప్రస్తుత దేశ కాల తిథి నక్షత్రాదులను ఉచ్చరించాలి) ...శ్రీమతః... గోత్రస్య... నామధేయస్య, ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం గృహ-భూ-భాండ-ఆత్మదేహ-ద్రవ్య-స్థల-పదార్థ శుద్ధ్యర్థం, వృద్ధ్యర్థం, శాంత్యర్థం, అభ్యుదయార్థం చ మహాజనైః సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥

తాత్పర్యం: నా (యజమానుని) పాపాల నివారణ కొరకు, పరమేశ్వరుని ప్రీతి కొరకు, ఈ శుభసమయంలో నా ఇల్లు, భూమి, పాత్రలు, శరీరం, ధనం, పూజా ద్రవ్యాల శుద్ధి కొరకు, శాంతి కొరకు, అభ్యుదయం కొరకు పెద్దలతో కలిసి 'పుణ్యాహవాచనం' చేస్తున్నాను. అలాగే నిర్విఘ్నంగా పూర్తి కావడానికి శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజను, తదంగంగా కలశారాధనను చేస్తున్నాను.

విధి: అక్షింతలు, నీటిని చేతిలోకి తీసుకుని సంకల్పాన్ని చెప్పి, వాటిని ఉత్తర దిక్కుగా వదలాలి.

కలశారాధన శ్లోకం

కలశస్య ముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రస్సమాశ్రితః ।
మూలే తత్ర స్థితో బ్రహ్మా మధ్యే మాతృగణాస్స్మృతాః ॥

కుక్షౌ తు సాగరాస్సర్వే సప్తద్వీపా వసుంధరా ।
ఋగ్వేదోఽథ యజుర్వేదస్సామవేదో హ్యథర్వణః ।
అంగైశ్చ సహితాస్సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః ॥

తాత్పర్యం: కలశం యొక్క ముఖభాగంలో విష్ణువు, కంఠంలో శివుడు, మూలంలో బ్రహ్మ, మధ్యభాగంలో మాతృగణాలు కొలువై ఉన్నారు. కుక్షి (గర్భం) లో సమస్త సముద్రాలు, సప్తద్వీపాలు, భూమండలం ఉన్నాయి. నాలుగు వేదాలు వాటి అంగాలతో సహా ఈ కలశ జలంలో ఆశ్రయించి ఉన్నాయి.

విధి: రాగి లేదా ఇత్తడి కలశ పాత్రకు గంధం, కుంకుమ బొట్లు పెట్టి, నీటితో నింపి, అందులో అక్షంతలు, పుష్పాలు వేసి కుడిచేత్తో కలశాన్ని మూసి ఉంచి చదవాలి.

కలశ జల పూరణ మంత్రం

ఆ కలశేషు ధావతి పవిత్రే పరిషిచ్యతే । ఉక్థైర్యజ్ఞేషు వర్ధతే ॥

తాత్పర్యం: ఈ పవిత్రమైన జలము కలశములలోనికి ప్రవహిస్తూ, యజ్ఞ కర్మల ద్వారా దైవ బలాన్ని పెంచుతూ, మనలను పవిత్రులను చేయుగాక.

విధి: కలశ పాత్రలో శుద్ధ జలాన్ని పోస్తూ ఈ మంత్రాన్ని పఠించాలి.

జల అభీష్ట సూక్త మంత్రం

ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ
ఆపోఽన్నమాపోఽమృతమాపః సమ్రాడాపో విరాడాపః స్వరాడాపశ్ఛందాగ్స్యాపో
జ్యోతీగ్ష్యాపో యజూగ్ష్యాపస్సత్యమాపః సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఈ కనిపించే విశ్వమంతా జల స్వరూపమే. సమస్త ప్రాణులు, ప్రాణశక్తి, పశువులు, అన్నము, అమృతము, తేజస్సు, వేద ఛందస్సులు, సత్యము, సకల దేవతలు, సమస్త లోకాలు అన్నీ జలమయమే. జలమే పరబ్రహ్మ స్వరూపం.

విధి: కలశంపై చేయి ఉంచి జలదేవతను ప్రార్థిస్తూ ఈ మంత్రాన్ని పఠించాలి.

తీర్థ ఆవాహన శ్లోకాలు

గంగే చ యమునే చైవ కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి ।
నర్మదే సింధు కావేరి జలేఽస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥
కావేరీ తుంగభద్రా చ కృష్ణవేణీ చ గౌతమీ ।
భాగీరథీ చ విఖ్యాతాః పంచగంగాః ప్రకీర్తితాః ॥
(పంచగంగాః పఠేన్నిత్యం మహాపాతక నాశనమ్)

తాత్పర్యం: గంగ, యమున, కృష్ణ, గోదావరి, సరస్వతి, నర్మద, సింధు, కావేరి, తుంగభద్ర, భాగీరథి మొదలైన పవిత్ర నదులన్నీ ఈ కలశ జలంలోకి ప్రవేశించుగాక. ఈ పంచగంగల స్మరణ సమస్త పాపాలను నశింపజేస్తుంది.

విధి: కలశంలోని నీటిని పవిత్రమైన నదీ తీర్థాలుగా భావిస్తూ పూజించాలి. ఆపై ఆ నీటిని పూజా ద్రవ్యాలపై, దేవునిపై మరియు తమపై ప్రోక్షించుకోవాలి (చల్లుకోవాలి).

గణపతి ప్రాణప్రతిష్ఠాపన ఘట్టం

హం : తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి । తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్ ॥

తాత్పర్యం: ఆ పరమ పురుషుడైన వినాయకుడిని మేము తెలుసుకుంటున్నాము. వక్రతుండుడైన ఆ స్వామిని ధ్యానిస్తున్నాము. దంతము కలిగిన ఆ దేవుడు మన బుద్ధిని సన్మార్గంలో ప్రేరేపించుగాక!

విధి: దీనిని గణేశ గాయత్రీ మంత్రం అంటారు. స్వామిని ఆవాహన చేసేటప్పుడు భక్తితో జపించాలి.

శ్లో ॥ అచింత్యావ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే ।
సమస్తజగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణేనమః ॥
అస్మిన్ బింబే శ్రీమహాగణాధిపతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ।
స్థాపనానంతర మిదమర్ఘ్యం ఇదంపాద్యం ఇదమాచమనీయమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఊహకందనివాడు, వ్యక్తము కాని రూపము కలవాడు, గుణాతీతుడు, సకల గుణములకు మూలమైనవాడు, సమస్త జగత్తుకు ఆధారమైనవాడు అయిన ఆ పరబ్రహ్మ స్వరూప గణపతికి నమస్కారము. ఈ బింబమునందు (విగ్రహమునందు) శ్రీ మహాగణాధిపతిని ఆవాహన చేస్తున్నాను, స్థాపిస్తున్నాను, పూజిస్తున్నాను.

విధి: స్వామిని విగ్రహంలోనికి ఆహ్వానిస్తూ అక్షింతలు, పుష్పాలు సమర్పించాలి.

ప్రాణప్రతిష్ఠా మంత్రం

ఓం అసునీతే పునరస్మాసు చక్షుః పునఃప్రాణమిహ నో ధేహి భోగమ్ ॥
జ్యోక్పశ్యేమ సూర్యముచ్చరంత మనుమతే మ్మడయా నస్స్వస్తి ॥
అమృతం వై ప్రాణా అమృతమాపః ప్రాణానేవ యథాస్థానముపహ్వయతే ।
మంత్రప్రాణ ఇహ ప్రాణి, మంత్రజీవ ఇహ జీవ, మంత్రఇహ తిష్ఠంతు స్వాహా ॥

తాత్పర్యం: ఓ ప్రాణదాతవైన దేవా! మాకు తిరిగి దృష్టిని, ప్రాణశక్తిని, అనుభవాలను ఇక్కడ ప్రసాదించు. ఉదయిస్తున్న సూర్యుని మేము నిత్యం చూసేలా అనుగ్రహించు. మాకు శుభం కలిగించు. జలము, ప్రాణము అమృత స్వరూపాలు. ఈ మంత్రశక్తి ద్వారా దైవిక ప్రాణశక్తి ఈ బింబమునందు ప్రతిష్ఠితమగుగాక.

విధి: విగ్రహం గుండె భాగంపై కుడిచేతి వేళ్లను ఉంచి, ప్రాణశక్తిని నింపుతున్నట్లు భావిస్తూ ఈ మంత్రాన్ని పఠించాలి.

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకమ్ ।
తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥
స్థిరోభవ, వరదోభవ, అభిముఖోభవ, సుముఖోభవ, సుప్రసన్నో భవ, సుప్రతిష్ఠితోభవ,
స్థిరాసనం కురు ॥

తాత్పర్యం: ఓ సర్వజగన్నాథా! ఈ పూజ ముగిసేంతవరకు నీవు ప్రేమతో, ప్రసన్నతతో ఈ బింబమునందు కొలువై ఉండు. మాకు అనుకూలంగా, స్థిరంగా, వరాలనిచ్చేవాడిగా ప్రసన్న ముఖంతో ఉండు.

ధ్యాన మంత్రం

ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్ ।
జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ న శ్శృణ్వన్నూతిభిస్సీద సాదనమ్ ॥

తాత్పర్యం: సకల గణములకు అధిపతివైన నిన్ను మేము ఆహ్వానిస్తున్నాము. నీవు జ్ఞానులలో శ్రేష్ఠుడవు, గొప్ప కీర్తి గలవాడవు, బ్రహ్మజ్ఞానులకు జ్యేష్ఠ రాజువు. ఓ బ్రహ్మణస్పతీ! మా ప్రార్థనలు ఆలకించి, నీ రక్షణ శక్తులతో కూడి మా పూజాసనమునందు ఆసీనుడవు కావు.

విధి: స్వామిని మనస్ఫూర్తిగా ధ్యానిస్తూ నమస్కరించాలి.

షోడశోపచార పూజ

శ్లో॥ వాగీశాద్యాస్సుమనసః సర్వార్థానాముపక్రమే ।
యన్నత్వా కృతకృత్యాస్స్యుస్తం నమామి గజాననమ్ ॥
శ్రీమహాగణపతిం ధ్యాయామి, ఆవాహయామి, రత్నసింహాసనం సమర్పయామి ॥

పాద్యం & అర్ఘ్యం

శ్లో॥ గజవక్త్ర నమస్తేస్తు సర్వాభీష్టప్రదాయక ।
భక్త్యా పాద్యం మయా దత్తం గృహాణ ద్విరదానన ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ గౌరీపుత్ర నమస్తేస్తు శంకరప్రియనందన ।
గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం గంధపుష్పాక్షతైర్యుతమ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: కోరిన కోర్కెలు తీర్చే ఓ గజవదనా, గౌరీపుత్రా! భక్తితో నేను సమర్పిస్తున్న ఈ పాద్యమును (పాదములు కడుక్కోవడానికి నీరు), గంధ పుష్పాక్షతలతో కూడిన ఈ అర్ఘ్యమును (చేతులు కడుక్కోవడానికి నీరు) స్వీకరించు.
విధి: పాత్రలోకి కొద్దిగా నీటిని వదలాలి.

ఆచమనీయం & స్నానం

శ్లో॥ అనాథనాథ సర్వజ్ఞ గీర్వాణపరిపూజిత ।
గృహాణాచమనం దేవ తుభ్యం దత్తం మయా ప్రభో ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

మంత్రం: ఓం ఆపో హిష్ఠా మయోభువస్తా న ఊర్జే దధాతన । మహే రణాయ చక్షసే ॥
యో వశ్శివతమో రసస్తస్య భాజయతేహ నః । ఉశతీరివ మాతరః ॥
తస్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ । ఆపో జనయథా చ నః ॥

తాత్పర్యం: జలదేవతలు మనకు ఆనందాన్ని, బలాన్ని, జ్ఞానాన్ని ఇస్తారు. తల్లి తన బిడ్డలకు ప్రేమతో పాలు ఇచ్చి పెంచినట్లు, జలములు తమ పవిత్ర రసంతో మనలను పాలిస్తాయి. అట్టి పవిత్ర జలములతో స్వామికి స్నానము చేయిస్తున్నాము.
విధి: స్వామిపై నీటిని చల్లుతూ స్నానోపచారం చేయాలి.

వస్త్రం & యజ్ఞోపవీతం

మంత్రం: అభి వస్తా సువసనాన్యర్షాభ్యధేనూస్సుదుఘా పూయమానః ।
అభి చంద్రా భరవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్రథినో దేవ సోమ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి.

మంత్రం: యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ ।
ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: పూర్వం ప్రజాపతితో పాటు ఉద్భవించినట్టిది, అత్యంత పవిత్రమైనట్టిది, ఆయుష్షును, బలాన్ని, తేజస్సును పెంచేట్టిదైన ఈ తెల్లని యజ్ఞోపవీతాన్ని (జంధ్యాన్ని), వస్త్రాలను స్వామికి సమర్పిస్తున్నాను.
విధి: స్వామికి వస్త్రము, యజ్ఞోపవీతము (లేదా అక్షింతలు) సమర్పించాలి.

గంధం

మంత్రం: గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం
తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥
శ్లో॥ శ్రీగంధం చందనోన్మిశ్రం కర్పూరేణ సుసంయుతమ్ ।
విలేపనం సురశ్రేష్ఠ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - శ్రీగంధ విలేపనం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: సువాసనలకు మూలమైనది, ఎవరికీ లొంగనిది, సమస్త భూతములకు ఈశ్వరి అయిన లక్ష్మీ స్వరూప గంధాన్ని, కర్పూర చందన మిశ్రమాన్ని స్వామి అనుగ్రహం కొరకు సమర్పిస్తున్నాను.
విధి: వినాయకుడి విగ్రహానికి గంధం రాయాలి.

అక్షత & పత్రపుష్ప పూజ

మంత్రం: ఆయనే తే పరాయణే దూర్వా రోహంతు పుష్పిణీః । హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి
సముద్రస్య గృహా ఇమే ॥
శ్లో॥ అక్షతాన్ ధవళాన్ దివ్యాన్ శాలీయాన్ తండులాన్ శుభాన్ ।
గృహాణ పరమానంద ఈశపుత్ర నమోస్తుతే ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - గంధస్యోపర్యలంకరణార్థం అక్షతాన్, పుష్పాణి సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: ఓ పరమానంద స్వరూపా! ఈశ్వరుని కుమారుడా! తెల్లని పవిత్రమైన అక్షతలను, జల సమృద్ధిని సూచించే దూర్వారాలను (గరికను), పుష్పాలను నీ అలంకరణ కొరకు సమర్పిస్తున్నాను, స్వీకరించు.

విధి: స్వామిపై అక్షతలు, పుష్పాలు చల్లాలి.

గణపతి షోడశ నామ పూజ

కింది షోడశ (16) నామాలను పలుకుతూ స్వామికి వివిధ రకాల పత్రాలు (ఆకులు), పుష్పాలు, అక్షతలు సమర్పించాలి:

ఓం సుముఖాయ నమః

ఓం ఏకదంతాయ నమః

ఓం కపిలాయ నమః

ఓం గజకర్ణకాయ నమః

ఓం లంబోదరాయ నమః

ఓం వికటాయ నమః

ఓం విఘ్నరాజాయ నమః

ఓం గణాధిపాయ నమః

ఓం ధూమకేతవే నమః

ఓం గణాధ్యక్షాయ నమః

ఓం ఫాలచంద్రాయ నమః

ఓం గజాననాయ నమః

ఓం వక్రతుండాయ నమః

ఓం శూర్పకర్ణాయ నమః

ఓం హేరంబాయ నమః

ఓం స్కందపూర్వజాయ నమః

ఓం సర్వసిద్ధిప్రదాయకాయ నమః

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - షోడశనామభిః నానావిధ పరిమళ పత్రపుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి.

శ్రీ విఘ్నేశ్వర షోడశ నామావళి - అర్థాలు

ఓం సుముఖాయ నమః

అర్థం: ఎల్లప్పుడూ అందమైన, ప్రసన్నమైన ముఖం కలిగిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం ఏకదంతాయ నమః

అర్థం: ఒకే ఒక దంతం కలిగిన స్వామికి నమస్కారం (ఇది ఏకత్వానికి, పరబ్రహ్మ తత్వానికి ప్రతీక).

ఓం కపిలాయ నమః

అర్థం: కపిల (కపిశ/గోధుమ లేదా ఎరుపు కలసిన బూడిద) వర్ణపు దేహచ్ఛాయ కలిగిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం గజకర్ణకాయ నమః

అర్థం: ఏనుగు చెవుల వంటి పెద్ద చెవులు కలిగిన స్వామికి నమస్కారం (భక్తుల ప్రార్థనలను శ్రద్ధగా ఆలకించే రక్షణ తత్వానికి ఇది నిదర్శనం).

ఓం లంబోదరాయ నమః

అర్థం: పెద్దదైన ఉదరము (పొట్ట) కలిగిన స్వామికి నమస్కారం (సమస్త బ్రహ్మాండాలను తన గర్భంలో ఉంచుకున్నవాడని భావం).

ఓం వికటాయ నమః

అర్థం: అసాధారణమైన రూపం కలిగినవాడు లేదా దుష్టులకు భయంకరంగా కనిపించే స్వామికి నమస్కారం.

ఓం విఘ్నరాజాయ నమః

అర్థం: సమస్త విఘ్నాలకు (ఆటంకాలకు) ప్రభువు లేదా వాటిని శాసించి తొలగించే రాజు అయిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం గణాధిపాయ నమః

అర్థం: ప్రమథ గణాలు మరియు సకల జీవ గణాలకు అధిపతి అయిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం ధూమకేతవే నమః

అర్థం: ధూమ్ర (పొగ) వర్ణపు జెండా లేదా కాంతి కలిగినవాడు, అరిష్టాలను తుడిచిపెట్టే స్వామికి నమస్కారం.

ఓం గణాధ్యక్షాయ నమః

అర్థం: సమస్త దేవగణాలకు, సమాజ గణాలకు అధ్యక్షుడు (నాయకుడు) అయిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం ఫాలచంద్రాయ నమః

అర్థం: తన నొసట (ఫాలభాగమున) బాలచంద్రుడిని ధరించిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం గజాననాయ నమః

అర్థం: ఏనుగు ముఖము కలిగిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం వక్రతుండాయ నమః

అర్థం: వంకరగా తిరిగిన తొండము కలిగిన స్వామికి నమస్కారం.

ఓం శూర్పకర్ణాయ నమః

అర్థం: చేటల వంటి పెద్ద చెవులు కలిగిన స్వామికి నమస్కారం (ధాన్యాన్ని చేటతో చెరిగినట్లు భక్తులలోని మంచిని ఉంచి, చెడును ఊడ్చివేసేవాడని అర్థం).

ఓం హేరంబాయ నమః

అర్థం: దీనులను, అశరణులను రక్షించే సింహవాహనుడైన ఐదు ముఖాల గణపతికి (హేరంబునికి) నమస్కారం.

ఓం స్కందపూర్వజాయ నమః

అర్థం: కుమారస్వామి (స్కందుడు) కి అన్నగారైన స్వామికి నమస్కారం.

ఫలశ్రుతి నామం

ఓం సర్వసిద్ధిప్రదాయకాయ నమః

అర్థం: భక్తులు తలపెట్టిన సకల కార్యాలలో లౌకిక, పారలౌకిక విజయాలను (సిద్ధులను) అనుగ్రహించే స్వామికి నమస్కారం.

సమర్పణ శ్లోకం:

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - షోడశనామభిః నానావిధ పరిమళ పత్రపుష్పాక్షతాన్ సమర్పయామి ॥

తాత్పర్యం: శ్రీ మహాగణాధిపతికి నమస్కారం. ఈ పదహారు (మరియు ఫలశ్రుతి) నామాలతో స్వామివారికి నానావిధ సుగంధభరిత పత్రాలను (ఆకులను), పుష్పాలను, అక్షతలను భక్తితో సమర్పిస్తున్నాను.

ధూప & దీప ఉపచారాలు

శ్లో॥ వనస్పత్యుద్భవైర్దివ్యై ర్నానాగంధైస్సుసంయుతైః ।
ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - ధూపమాఘ్రాపయామి.

శ్లో॥ సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం ప్రియమ్ ।
గృహాణ మంగళం దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహమ్ ॥
భక్త్యా దీపం ప్రయచ్ఛామి దేవాయ పరమాత్మనే ।
త్రాహి మాం నరకాద్ఘోరాద్దివ్యజ్యోతిర్నమోస్తుతే ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - సాక్షాద్దీపం దర్శయామి. ధూపదీపానంతరం
శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: వనస్పతుల (చెట్ల) నుండి సేకరించిన సుగంధభరితమైన, దేవతలకు ప్రీతిపాత్రమైన ధూపాన్ని సమర్పిస్తున్నాను. మూడు వత్తులతో, నెయ్యితో వెలిగించిన, మూడు లోకాల చీకట్లను పోగొట్టే ఈ మంగళకరమైన దీపాన్ని పరమాత్మవైన నీకు సమర్పిస్తున్నాను; నన్ను ఘోర నరకం నుండి రక్షించు.

విధి: స్వామికి ధూపం చూపించి, ఆపై దీపాన్ని చూపించి చేతులు కడుక్కోవడానికి నీరు వదలాలి.

నైవేద్య ఘట్టం

మంత్రం: ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥

సత్యం త్వర్తేన పరిషించామి (ఋతం త్వా సత్యేన పరిషించామి), అమృతమస్తు, అమృతోపస్తరణమసి.

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - యథాభాగం గుడోపహార నైవేద్యం సమర్పయామి.
ఓం ప్రాణాయ స్వాహా । ఓం అపానాయ స్వాహా । ఓం వ్యానాయ స్వాహా ।
ఓం ఉదానాయ స్వాహా । ఓం సమానాయ స్వాహా ॥
మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి. ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి, హస్తౌ
ప్రక్షాళయామి, పాదౌ ప్రక్షాళయామి, శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: గాయత్రీ మంత్రంతో పవిత్రం చేసిన బెల్లం (గుడోపహారం) లేదా ఇతర ప్రసాదాలను స్వామికి అర్పిస్తున్నాను. పంచప్రాణాల స్వరూపుడైన స్వామి ఆరగింపు కొరకు సమర్పిస్తూ, మధ్యలో తాగడానికి నీటిని ఇస్తున్నాను.

విధి: నైవేద్యం చుట్టూ నీటిని తిప్పి, చేతి వేళ్లతో ప్రసాదాల సువాసనను స్వామి వైపునకు చూపిస్తూ ప్రాణాయ స్వాహా అని చదవాలి.

తాంబూలం & నీరాజనం (హారతి)

శ్లో॥ పూగీఫలైస్సకర్పూరై ర్నాగవల్లీదళైర్యుతమ్ ।
ముక్తాచూర్ణ సమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే Nమః - తాంబూలం సమర్పయామి. తాంబూల చర్వణానంతరం
శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.
మంత్రం: హిరణ్యపాత్రం మధోః పూర్ణందధాతి మధవ్యోసానీత ఏకధా బ్రహ్మణ ఉపహరతి ।
ఏకధైవ యజమాన ఆయుర్దధాతి మయి తేజో దధాతి ॥
శ్లో॥ నీలాచలనివాసాయ నిత్యాయ పరమాత్మనే ।
సుభద్రాప్రాణనాథాయ జగన్నాథాయ మంగళమ్ ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - కర్పూరమంగళానంద నీరాంజనం దర్శయామి.
నీరాంజనానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: వక్కలు, కర్పూరం, తమలపాకులు, సున్నంతో కూడిన తాంబూలాన్ని సమర్పిస్తున్నాను. తేజస్సును, ఆయుష్షును ఇచ్చే ఈ మంగళ కర్పూర హారతిని జగన్నాథుడైన స్వామికి సమర్పిస్తున్నాను.

విధి: తాంబూలం సమర్పించి, కర్పూర హారతిని వెలిగించి స్వామికి చూపిస్తూ గంట వాయించాలి.

మంత్రపుష్పం & ఆత్మప్రదక్షిణ

వినాయక షోడశ నామ ఫలశ్రుతి శ్లోకాలను చదువుతూ మంత్రపుష్పాన్ని ఇవ్వాలి):

సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలో గజకర్ణకః । లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః ॥
ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రో గజాననః । వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణో హేరంబ
స్స్కందపూర్వజః ॥
షోడశైతాని నామాని యః పఠేచ్ఛృణుయాదపి । విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమే తథా
।
సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య న జాయతే ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - దివ్యసువర్ణ మంత్రపుష్పం సమర్పయామి.

శ్లో॥ సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలో గజకర్ణకః । లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః
॥
ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రో గజాననః । వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణో హేరంబ
స్స్కందపూర్వజః ॥

తాత్పర్యం (నామముల అర్థాలు):

ప్రసన్నమైన ముఖము కలవాడు (సుముఖుడు), ఒకే దంతము కలవాడు (ఏకదంతుడు), కపిల (బూడిద/గోధుమ) వర్ణపు దేహచ్ఛాయ గలవాడు (కపిలుడు), ఏనుగు చెవుల వంటి పెద్ద చెవులు కలవాడు (గజకర్ణకుడు), పెద్ద పొట్ట కలవాడు (లంబోదరుడు), అసాధారణ రూపము గలవాడు (వికటుడు), విఘ్నాలను తొలగించే రాజు (విఘ్నరాజు), ప్రమథ గణాధిపతి (గణాధిపుడు), ధూమ్ర వర్ణపు కేతనం (కాంతి) కలవాడు (ధూమకేతువు), సమస్త గణాలకు అధిపతి (గణాధ్యక్షుడు), నొసట చంద్రుడిని ధరించినవాడు (ఫాలచంద్రుడు), ఏనుగు ముఖము కలవాడు (గజాననుడు), వంకర తొండము కలవాడు (వక్రతుండుడు), చేటల వంటి చెవులు కలవాడు (శూర్పకర్ణుడు), దీనజన రక్షకుడైన ఐదు ముఖాల దేవుడు (హేరంబుడు), మరియు కుమారస్వామికి అన్నగారైనవాడు (స్కందపూర్వజుడు).

ఫలశ్రుతి శ్లోకం

శ్లో॥ షోడశైతాని నామాని యః పఠేచ్ఛృణుయాదపి ।
విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమే తథా ।
సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య న జాయతే ॥

తాత్పర్యం: వినాయకుడికి సంబంధించిన ఈ పదహారు (16) పవిత్ర నామాలను ఎవరైతే భక్తితో పఠిస్తారో లేదా వింటారో... వారికి కింది సమయాలలో ఎలాంటి విఘ్నాలు (ఆటంకాలు) కలగవు:

విద్యారంభే: చదువు/విద్యను ప్రారంభించేటప్పుడు.

వివాహే చ: పెళ్ళి/శుభకార్యాల సమయంలో.

ప్రవేశే: నూతన గృహము లేదా ఏదైనా ప్రదేశంలో ప్రవేశించేటప్పుడు.

నిర్గమే తథా: ఇల్లు లేదా ఊరు విడిచి ప్రయాణమై వెళ్ళేటప్పుడు.

సంగ్రామే: ఏదైనా పోరాటాలు, కోర్టు వ్యవహారాలు లేదా కష్ట సమయాలలో.

సర్వకార్యేషు: జీవితంలో తలపెట్టే సమస్త పనులలోనూ వారికి విఘ్నములు తొలగిపోయి విజయము సిద్ధిస్తుంది.

మంత్రపుష్ప సమర్పణ

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - దివ్యసువర్ణ మంత్రపుష్పం సమర్పయామి ॥

తాత్పర్యం: శ్రీ మహాగణాధిపతికి నమస్కారము. వేద మంత్రాల తోట నుండి సేకరించినట్టి, పసిడి కాంతితో సమానమైన ఈ దివ్యమైన 'మంత్రపుష్పాన్ని' స్వామివారి పాదపద్మాలకు సమర్పిస్తున్నాను.

విధి: ఈ శ్లోకాలు పూర్తయిన తర్వాత చేతిలోని పుష్పాలను, అక్షతలను భక్తితో వినాయకుడి విగ్రహంపై ఉంచాలి.

శ్లో॥ యానికాని చ పాపాని జన్మాంతరకృతాని చ ।

తాని తాని ప్రణశ్యంతి ప్రదక్షిణ పదే పదే ॥
పాపోహం పాపకర్మాహం పాపాత్మా పాపసంభవః ।
త్రాహి మాం కృపయా దేవ శరణాగతవత్సల ॥
అన్యథా శరణం నాస్తి త్వమేవ శరణం మమ ।
తస్మాత్కారుణ్యభావేన రక్ష రక్ష గణాధిప ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః - ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

తాత్పర్యం: తెలిసికాని, తెలియకకాని చేసిన జన్మాంతర పాపాలన్నీ ప్రదక్షిణం చేయడం వల్ల నశిస్తాయి. ఓ శరణాగతవత్సలా! నాకు నువ్వు తప్ప వేరే దిక్కు లేదు, నీ కారుణ్యంతో నన్ను రక్షించు.

విధి: లేచి నిలబడి కుడివైపుగా తమ చుట్టూ తాము మూడు సార్లు తిరుగుతూ (ఆత్మప్రదక్షిణ) నమస్కరించాలి.

ప్రార్థన & పూజా సమర్పణ

శ్లో॥ వక్రతుండ మహాకాయ సూర్యకోటిసమప్రభ ।
నిర్విఘ్నం కురు మే దేవ సర్వకార్యేషు సర్వదా ॥
శ్లో॥ యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపఃపూజాక్రియాదిషు ।
న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి సద్యో వందే గణాధిపమ్ ॥
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం గణాధిప ।
యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే ॥

తాత్పర్యం: కోటి సూర్యుల ప్రకాశం గల ఓ వక్రతుండ మహాకాయా! నా పనులన్నీ ఎల్లప్పుడూ విఘ్నాలు లేకుండా చూడు. నా ఈ పూజలో మంత్రాలు, క్రియలు, భక్తి లోపించినా... నీ నామ స్మరణతో ఇదంతా పరిపూర్ణం కావాలి.

విధి: చేతులు జోడించి నమస్కరించి, అక్షతలు నీటితో పాటు స్వామి పాదాల చెంత వదలాలి.

ఇక్కడితో గణపతి పూజ పూర్తయినది. దీని తదుపరి ప్రధాన పుణ్యాహవాచన వరుణ పూజా మంత్రాలు ప్రారంభమవుతాయి.

కలశ దేవతల ఆవాహన

1. ప్రాక్కలశే (తూర్పు/ప్రధాన కలశంలో - వరుణ ఆవాహన)

మంత్రం: ఓం ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా చ మృడయ । త్వామవస్యురాచకే ॥
తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వందమానస్తదా శాస్తే యజమానో హవిర్భిః ।
అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశగ్ం సా మా న ఆయుః ప్ర మోషీః ॥
ఇతి ప్రాక్కలశే ఓం భూః వరుణమావాహయామి, ఓం భువః వరుణమావాహయామి,
ఓగ్ం సువః వరుణమావాహయామి, ఓం భూర్భువస్సువః వరుణమావాహయామి ॥

తాత్పర్యం: ఓ వరుణ దేవా! నా ఈ పిలుపును (ప్రార్థనను) ఆలకించు, నన్ను ఇప్పుడే ఆనందింపజేయు. నీ రక్షణను కోరుకుంటూ నిన్ను స్తుతిస్తున్నాను. యజమానుడు హవిస్సులతో నిన్ను ప్రార్థిస్తూ, వేద మంత్రాలతో నీ వద్దకు వస్తున్నాడు. మాపై కోపగించుకోకుండా, మా ఆయుష్షును హరించకుండా మమ్మల్ని అనుగ్రహించు.

విధి: ప్రధాన (తూర్పు) కలశంలో వరుణ దేవుడిని మనసారా స్మరిస్తూ అక్షింతలు సమర్పించాలి.

2. దక్షిణకలశే (దక్షిణ కలశంలో - వాస్తుపురుష ఆవాహన)

మంత్రం: వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాన్ త్స్వావేశో అనమీవో భవా నః ।
యత్త్వేమహే ప్రతి తన్నో జుషస్వ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ॥
ఇతి దక్షిణకలశే వాస్తుపురుషమావాహయామి ॥

తాత్పర్యం: ఓ వాస్తు పురుషుడా (గృహ రక్షకుడా)! మమ్మల్ని గుర్తించు. మాకు రోగాలు లేని, సుఖవంతమైన నివాసాన్ని ఇవ్వు. మేము నిన్ను దేనినైతే కోరుకుంటున్నామో దానిని అనుగ్రహించు. మాకు, మా పశువులకు (సమస్త ద్విపాద, చతుష్పాద జీవులకు) మంగళం కలిగించు.

విధి: దక్షిణ భాగంలో ఉన్న కలశంలో వాస్తుపురుషుడిని ఆవాహన చేయాలి.

3. ఉత్తరకలశే (ఉత్తర కలశంలో - బ్రహ్మ ఆవాహన)

మంత్రం: బ్రహ్మ జజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తా ద్వి సీమతస్సురుచో వేన ఆవః ।
స బుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠాస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చ వి వః ॥
ఇత్యుత్తరకలశే బ్రహ్మాణమావాహయామి ॥

తాత్పర్యం: సృష్టికి పూర్వమే ఉద్భవించినట్టి, స్వయం ప్రకాశకుడైన పరబ్రహ్మ స్వరూపుడు తన తేజస్సుతో దిక్కులన్నింటినీ వెలిగించాడు. ఆయన సదసత్ స్వరూపమైన (ఉన్నది, లేనిది) ఈ సమస్త సృష్టికి మూల కారణమై ఉన్నాడు.

విధి: ఉత్తర దిశలోని కలశంలో సృష్టికర్త అయిన బ్రహ్మదేవుడిని ఆవాహన చేయాలి.

పూజా విధి: వరుణాది కలశ దేవతలకు ధ్యాన, ఆవాహనాది షోడశోపచార పూజలను భక్తితో నిర్వహించాలి. లక్ష్మీనారాయణ, ఉమామహేశ్వర, వాణీహిరణ్యగర్భ, శచీపురందర, అరుంధతీవశిష్ఠ, సీతారామ స్వరూపాలుగా భావించి పూజించాలి.

కలశ స్పర్శ - ప్రార్థన

దీర్ఘమాయురస్తు - అని పలుకుతూ యజమానుని శిరస్సును తాకాలి.
శివా ఆపస్సంతు - అని పలుకుతూ కలశాలను తాకాలి.
సౌమనస్యమస్తు - అని పలుకుతూ హృదయాన్ని తాకాలి.
అక్షతంచారిష్టంచాస్తు - అని మూడు సార్లు పలకాలి.

పూజార్థ మంత్రాలు

మంత్రం: ఓం అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత । అర్చతు పుత్రకా ఉత పురంధీ ర్నఃపుర్వార్చత ॥
(ఈ మంత్రంతో గంధం సమర్పించాలి - గంధద్వారాం... మంత్రంతో గంధాః పాంతు)
మంత్రం: ఆయనే తే పరాయణే దూర్వా రోహంతు పుష్పిణీః । హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహా ఇమే ॥
(ఈ మంత్రంతో అక్షతలు సమర్పించాలి - అక్షతాః పాంతు)

తాత్పర్యం: ఓ బుద్ధిమంతులైన భక్తులారా! భగవంతుడిని చక్కగా పూజించండి. పిల్లలు, స్త్రీలు, అందరూ ధైర్యంగా ఆ పరమాత్మను అర్చించండి.

విధి: కలశ దేవతలకు గంధం, అక్షతలు, పుష్పాలు సమర్పించి, 'శాంతిరస్తు', 'సౌమాంగల్యంచాస్తు' అని పెద్దల అనుజ్ఞ తీసుకోవాలి.

పుణ్యాహవాచన ప్రధాన మంత్రాలు (స్వస్తి సూక్తం)

మంత్రం: భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥
ద్రవిణోదా ద్రవిణసస్తు రస్య ద్రవిణోదాత్సవరస్య ప్ర యంసత్ ।
ద్రవిణోదా వీరవతీమిషం నో ద్రవిణోదా రాసతే దీర్ఘమాయుః ॥
సవితా పశ్చాతాత్ సవితా పురస్తాత్ సవితోత్తరాత్తాత్ సవితాధరాత్తాత్ ।
సవితా నః సువతు సర్వతాతిం సవితా నో రాసతాం దీర్ఘమాయుః ॥

తాత్పర్యం: ఓ దేవతలారా! మేము చెవులతో ఎల్లప్పుడూ శుభాలనే విందుము గాక! కళ్లతో శుభాలనే చూతుము గాక! దృఢమైన అవయవాలతో, ఆరోగ్యకరమైన శరీరంతో మిమ్మల్ని స్తుతిస్తూ, దేవతలు మాకు ప్రసాదించిన ఆయుష్షును అనుభవింతుము గాక! ఐశ్వర్య ప్రదాత అయిన భగవంతుడు మాకు వీర పుత్రులను, అన్నాన్ని, దీర్ఘాయుష్షును ఇచ్చుగాక. సూర్య భగవానుడు మాకు తూర్పు, పడమర, ఉత్తర, దక్షిణ సమస్త దిక్కుల నుండి రక్షణను, దీర్ఘాయువును ప్రసాదించుగాక!

మంత్రం: నవోనవో భవతి జాయమానోఽహ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రమ్ ।
భాగం దేవేభ్యో విదధాత్యాయన్ ప్ర చంద్రమాస్తిరతి దీర్ఘమాయుః ॥
ఆప ఉందంతు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ॥
యస్త్వా హ్యదా కీర్తిగా మన్యమానో మర్త్యం మర్త్యే జోహవీమి జాతవేదః ।
యశో అస్మాసు ధేహి ప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వమశ్యామ్ ॥
యస్మై త్వగ్ం సుకృతే జాతవేద ఉలోకమగ్నే కృణవస్యోనమ్ ।
అశ్వినగ్ం స పుత్రిణం వీరవంతం గోమం తగం రయిన్నశతే స్వస్తి ॥
సం త్వా సించామి యజుషా ప్రజామాయుర్ధనం చ ॥

తాత్పర్యం: చంద్రుడు రోజురోజుకూ నూతన రూపాన్ని పొందుతూ, రోజులకు గుర్తుగా ఉషస్సుకు ముందు నడుస్తూ, దేవతలకు యజ్ఞభాగాలను అందిస్తూ, మన ఆయుష్షును పెంచుతున్నాడు. పవిత్ర జలములు మనకు తేజస్సును, దీర్ఘాయువును ఇచ్చుగాక. ఓ అగ్నిదేవా (జాతవేద)! నిన్ను హృదయపూర్వకంగా స్తుతిస్తున్నాను, మాకు కీర్తిని, సంతానాన్ని ప్రసాదించి అమరత్వాన్ని ఇవ్వు. నీ అనుగ్రహం వల్ల మాకు పుత్రులు, వీరులు, పశుసంపద, క్షేమము సిద్ధించుగాక. ఈ యజుర్వేద మంత్రాల ద్వారా నిన్ను అభిషేకిస్తున్నాను.

అభీష్ట ప్రార్థన (పెద్దల ఆశీర్వచనం)

విధి: దక్షిణ కలశం నుండి కొద్దిగా నీటిని తీసుకుని ప్రధాన కలశంలో కలుపుతూ, పెద్దలు కింది శుభ వచనాలను పలకాలి:

దీర్ఘమాయురస్తు, మనస్సమాధీయతాం, సమాహితమనసస్స్మః, ప్రసీదంతు భవంతః, ప్రసన్నాస్మః, శాంతిరస్తు, పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, వృద్ధిరస్తు, అవిఘ్నమస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరోగ్యమస్తు, స్వస్తిశివంకర్మాస్తు, కర్మసిద్ధిరస్తు, పుత్రసమృద్ధిరస్తు, వేదసమృద్ధిరస్తు, శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు, ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు ॥

తాత్పర్యం: దీర్ఘాయువు కలుగుగాక! మనస్సు ప్రశాంతమగుగాక! దేవతలు ప్రసన్నులవుదురు గాక! శాంతి, పుష్టి, సంతోషం, వృద్ధి, విఘ్న నివారణ, ఆరోగ్యం, శుభ కర్మలు, పుత్ర సంపద, వేద శాస్త్ర ధనధాన్య సమృద్ధి కలుగుగాక!

స్వస్తి నక్షత్ర మంత్రాలు (పుణ్యాహవాచనం)

మంత్రం: ఉద్గాతేవ శకునే సామ గాయసి బ్రహ్మపుత్ర ఇవ సవనేషు శగ్ంససి ।
వృషేవ వాజీ శిశుమతీరపీత్యా సర్వతో నశ్శకునే భద్రమా వద విశ్వతో నశ్శకునే పుణ్యమా వద ॥
యాజ్యయా యజతి ప్రతిష్ఠా వై యాజ్యా పుణ్యైవ లక్ష్మీః పుణ్యామేవ తల్లక్ష్మీరసంభావయతి పుణ్యాం లక్ష్మీం సంస్కురుతే ॥

తాత్పర్యం: ఓ పవిత్రమైన పక్షీ (శుభ శకునమా)! యజ్ఞాలలో సామగానం చేసే ఉద్గాత వలె నీవు మంగళ ధ్వనులు చేయుచున్నావు. సవన కాలములలో బ్రహ్మపుత్రుని వలె స్తుతిస్తున్నావు. బలమైన గుర్రము వలె సకల దిక్కుల నుండి మాకు భద్రమును (క్షేమమును), పుణ్యమును, మంగళకరమైన లక్ష్మీ కటాక్షాన్ని కలిగిస్తూ శుభాలు పలుకుము.

విధి: ఈ మంత్రాన్ని పఠిస్తూ పూజా స్థలంలో శుభ శకునాలు, మంగళాలు కలగాలని ప్రార్థించాలి.

మంత్రం: యత్పుణ్యం నక్షత్రం తద్వట్కుర్వీతోపవ్యుషమ్ । యదా వై సూర్య ఉదేతి । అథ నక్షత్రం నైతి ॥
యావతి తత్ర సూర్యో గచ్ఛేత్ । యత్ర జఘన్యం పశ్యేత్ । తావతి కుర్వీత యత్కారీ స్యాత్ । పుణ్యాహ ఏవ నరుతే ॥

ఓం పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు - ఓం పుణ్యాహం కర్మణోస్తు (ఇలా మూడు సార్లు అనవలెను) ॥

మంత్రం: ఓం తానీ వా వ్రతానీ యమ నక్షత్రాణి । యాన్యేవ దేవ నక్షత్రాణి । తేషు కుర్వీత్ర యత్కారీ స్యాత్ । పుణ్యాహ ఏవ నరుతే ॥

ఓం పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు - ఓం పుణ్యాహం (మూడు సార్లు) ॥

తాత్పర్యం: ఏ నక్షత్రమైతే పుణ్యప్రదమైనదో, తెల్లవారుజామున సూర్యోదయానికి ముందే ఆ నక్షత్ర కాలంలో శుభ కార్యాలను ఆచరించాలి. సూర్యుడు ఉదయించిన తర్వాత నక్షత్రాలు కంటికి కనిపించవు, కానీ సూర్యుడు ఏ నక్షత్ర సంచారంలో ఉంటాడో ఆ రోజంతా పుణ్యాహమే అవుతుంది. దేవతా నక్షత్రాల అనుకూలత కలిగిన ఆ పుణ్య దినమున ఏ కార్యము చేసినా అది విజయవంతం అవుతుంది.

స్వస్తి సూక్త మంత్రాలు

మంత్రం: ఓం స్వస్తయే వాయుముప బ్రవామహై సోమం స్వస్తి భువనస్య యస్పతిః ।
బృహస్పతిం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ ఆదిత్యాసో భవంతు నః ॥
ఆదిత్య ఉదనీయః పథ్యాయైవేతస్స్థాస్థా ప్ర యంతే పథ్యాం స్వస్తిమభ్యుద్యంతి స్వస్త్యైవేతః ప్ర యంతి స్వస్త్యుద్యంతి స్వస్త్యుద్యంతి ॥

మంత్రం: స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాः స్వస్తి నः పూషా విశ్వవేదాः ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిः స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
అష్టౌ దేవా వసవస్సోమ్యాసः చతస్రో దేవీరజరా శ్రవిష్ఠాः ।
తే యజ్ఞం పాంతు రజసः పరస్తాత్ సంవత్సరీణమమృతగ్ం స్వస్తి ॥
మహ్యం సకుటుంబాయ శుద్ధివృద్ధ్యభ్యుదయకర్మణే మహాజనాన్ నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచనమపేక్షమాణాయ ఆయుష్మతే స్వస్తి భవంతో బ్రువంతు - ఆయుష్మతే స్వస్తి (మూడు సార్లు) ॥

తాత్పర్యం: గొప్ప కీర్తి గల ఇంద్రుడు, సర్వజ్ఞుడైన పూషణుడు (సూర్యుడు), విఘ్న నివారకుడైన తార్క్ష్యుడు (గరుత్మంతుడు), బుద్ధిదాతయైన బృహస్పతి మాకు స్వస్తిని (శుభాన్ని) ప్రసాదించుగాక! వాయువు, సోముడు, అష్టవసువులు, దేవతలు మాకు మార్గమంతటా క్షేమాన్ని ఇచ్చుగాక. సకుటుంబంగా పూజ చేస్తున్న మాకు మహాజనుల ఆశీర్వాదం వల్ల ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాలు సిద్ధించుగాక.

ఋద్ధి (సమృద్ధి) ఘట్టం

మంత్రం: ఋధ్యామ స్తోమగ్ం సనుయామ వాజమా నో మంత్రగ్ం సరధో హ్వోప యాతమ్ ।
యశో న పక్వం మధు గోష్వంతరా భూతాం తోకామ ప్ర సర్వామృద్ధిమృధ్నుయామేతి ॥
తం వై తేజసైవ పురస్తాత్పర్యభవచ్ఛంద్రోభిర్మధ్యతోక్షరైరుపరిష్టాద్గాయత్ర్యా సర్వతో ద్వాదశాహంపరిభూయ సర్వామృద్ధిమార్ధ్నోత్సర్వామృద్ధిమృధ్నోతి య ఏవం వేద ॥

మంత్రం: ఋధ్యాస్మ హవ్యైర్నమసోపసద్య మిత్రం దేవం మిత్రధేయం నో అస్తు ।
అనూరాధాన్ హవిషా వర్ధయంతः శతం జీవేమ శరదస్సవీరాः ॥

త్రీణి త్రీణి వై దేవానామ్ఋద్ధాని త్రీణి ఛందాగ్ంసి త్రీణి సవనాని త్రయ ఇమే లోకాః ।
ఋద్ధ్యామేవ తద్వీర్యే ఏషు లోకేషు ప్రతితిష్ఠతి ॥
ఋద్ధిం భవంతో బ్రువంతు - ఋధ్యతామ్ఋద్ధిస్సమృద్ధిః ॥

తాత్పర్యం: మేము చేసే ఈ స్తోత్రములు, సమర్పించే హవిస్సులు వృద్ధి చెందుగాక! ఆవులందు పాలు, తేనె వలె మా జీవితాల్లో యశస్సు (కీర్తి) నిండుగాక. అనురాధా నక్షత్రాది దేవతల అనుగ్రహం వల్ల నూరేళ్ల ఆయుష్షుతో, పుత్ర పౌత్రాదులతో వృద్ధి చెందుతాము. మూడు లోకాలు, మూడు వేద ఛందస్సులు, మూడు సవనాల వలె సకల ఐశ్వర్యాల సమృద్ధి మాకు కలుగుగాక.

విధి: ఈ మంత్రాలు చదువుతున్నప్పుడు ముఖసమంగా (ముఖానికి సమానంగా) కలశాలను రెండు చేతులతో పైకి ఎత్తి పట్టుకోవాలి.

అభిషేక మార్జన మంత్రాలు (పవిత్రీకరణ)

మంత్రం: ఓం శుచీ వో హవ్యా మరుతశ్చుచీనాగ్ం శుచిం హినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః ।
ఋతేన సత్యమృతసాప ఆయుఞ్చిజన్మానశ్చుచయః పావకాః ॥
అగ్నిశ్చుచివ్రతతమశ్చుచిర్విప్రశ్చుచిః కవిః । శుచీ రోచత ఆహుతః ॥
ఉదగ్నే శుచయస్తవ శుక్రా భ్రాజంత ఈరతే । తవ జ్యోతీగ్ష్యర్చయః ॥

మంత్రం: ఏతో న్వింద్రం స్తవామ శుద్ధం శుద్ధేన సామ్నా । శుద్ధైరుక్థైర్వావృద్ధాగ్ం సం శుద్ధ ఆశీర్వా మమత్తు ॥
ఇంద్ర శుద్ధ న ఆ గహి శుద్ధశ్శుద్ధాభిరూతిభిః । శుద్ధో రయిం ని భారయ శుద్ధో మమద్ధి సోమ్యః ॥
ఇంద్ర శుద్ధో హి నో రయిగ్ం శుద్ధో రత్నాని దాత్తషే । శుద్ధో వృత్రాణి జంఘనచ్ఛుద్ధో వాజం సిషాససి ॥

తాత్పర్యం: అత్యంత పవిత్రులైన మరుద్గణాలకు, అగ్నిదేవునికి ఈ పవిత్ర హవిస్సులను సమర్పిస్తున్నాను. పవిత్రమైన వ్రతములు గలవాడు, జ్ఞాని అయిన అగ్ని ఆహుతులు తీసుకుని ప్రజ్వరిల్లుతున్నాడు. పరిశుద్ధుడైన ఇంద్రుడిని పవిత్ర సామగానాలతో స్తుతిస్తున్నాము. ఓ ఇంద్రదేవా! పరిశుద్ధమైన నీ రక్షణ శక్తులతో మా వద్దకు వచ్చి, మాకు పవిత్రమైన ధనాన్ని, రత్నాలను ప్రసాదించు; మా శత్రువులను (పాపాలను) నశింపజేయు.

విధి: కలశంలోని పవిత్ర జలంలో గరిక (దూర్వాలు) లేదా మామిడి ఆకులు ముంచి, ఆ నీటిని యజమానుడిపై మరియు ఇల్లంతా చల్లాలి (మార్జనం చేయాలి). దిగ్మార్జన మంత్రములు (దిక్కుల పవిత్రీకరణ)

మంత్రం: ప్రాచ్యాం దిశి దేవా ఋత్విజో మార్జయంతాం । దక్షిణాయాం దిశి మాసాల్వ్ పితరో మార్జయంతాం ॥
ప్రతీచ్యాం దిశి గ్నహాః పశవో మార్జయంతాం । ఉదీచ్యాం దిశి ఓషధయో వనస్పతయో మార్జయంతాం ॥
ఊర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞపతిర్మార్జయంతాం ॥

తాత్పర్యం: తూర్పు దిక్కున ఉన్న దేవతలు, ఋత్విక్కులు పవిత్రతను చేకూర్తురు గాక! దక్షిణ దిక్కున ఉన్న మాసములు, పితృదేవతలు శుద్ధి చేయుదురు గాక! పడమర దిక్కున ఉన్న గృహములు, పశువులు పవిత్రమవుగాక! ఉత్తర దిక్కున ఉన్న ఓషధులు (మొక్కలు), వనస్పతులు (చెట్లు) మంగళమును ఇచ్చుగాక! ఊర్ధ్వ (పై) దిక్కున ఉన్న యజ్ఞము, సంవత్సర కాలము, యజ్ఞకర్త (యజమానుడు) అంతా పవిత్రమవుగాక!

విధి: ఈ మంత్రాన్ని పఠిస్తూ కలశ తీర్థాన్ని ఆయా దిక్కులలో ప్రోక్షించాలి (చల్లాలి).

బ్రాహ్మణ దక్షిణ ఘట్టం

ఏతేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో నానాగోత్రేభ్యో నానానామభ్యః శ్రీ
లక్ష్మీనారాయణోమామహేశ్వరాదిత్యాది నవగ్రహ స్వరూపేభ్యః ।

శ్రీ లక్ష్మీనారాయణోమామహేశ్వరాదిత్యాది నవగ్రహప్రీత్యర్థం స్వస్తిపుణ్యాహవాచన
మంత్రజపదక్షిణాం మనసోత్సాహపరిమిత హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ ॥

తాత్పర్యం: నానా గోత్రాలకు, నానా నామాలకు చెందినవారై, సాక్షాత్ లక్ష్మీనారాయణ, ఉమామహేశ్వర, నవగ్రహ స్వరూపులైన ఈ బ్రాహ్మణులకు, దేవతల ప్రీతి కొరకు మరియు ఈ పుణ్యాహవాచన మంత్ర జప ఫలం కొరకు నా మనస్ఫూర్తిగా ఈ దక్షిణను/హిరణ్యాన్ని సమర్పిస్తున్నాను. ఇది నా కొరకు కాదు, భగవత్ ప్రీతి కొరకు.

విధి: బ్రాహ్మణులకు తాంబూలంలో దక్షిణ *(డబ్బులు లేదా బంగారం)* ఉంచి నమస్కరిస్తూ సమర్పించాలి.

వాస్తు పురుష ప్రార్థన

మంత్రం: వాస్తోష్పతే ప్రతి జానీహ్యస్మాన్ త్స్వావేశో అనమీవో భవా నః ।
యత్త్వేమహే ప్రతి తన్నో జుషస్వ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ॥
వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే సక్షీమహి రణ్వయా గాతుమత్యా ।
ఆవ ఉత యోగే వరన్నో యూయం పాత స్వస్తిభిః సదా నః ॥
అమివహా వాస్తోష్పతే విశ్వా రూపాణ్యావిశన్ । సఖా సుశే వ ఏధి నః శుభగ్ం శుభమ్ ॥

తాత్పర్యం: ఓ వాస్తు పురుషుడా! మా నివాసాన్ని రోగ రహితంగా, సుఖమయంగా ఉంచు. మా ప్రార్థనలు అంగీకరించి మాకు, మా పశువులకు శ్రేయస్సును చేకూర్చు. నీ అనుగ్రహం వల్ల మేము ధనధాన్యాలతో, ఆనందంతో ఈ గృహంలో జీవించుదుము గాక. సమస్త రూపాలలో వ్యాపించి ఉన్న ఓ గృహదేవతా! మాకు మంచి మిత్రుని వలె ఉంటూ ఎల్లప్పుడూ శుభాలనే కలిగించు.

విధి: నూతన గృహంలో లేదా పూజా స్థలంలో వాస్తు దోషాలు తొలగడానికి ఈ మంత్రంతో నమస్కరించాలి.

తీర్థ ప్రాశన ఘట్టం

మంత్రం: స్వస్త్యయనంతార్క్ష్యమరిష్టనేమిం బృహద్భూతం వాయసం దైవతానామ్ ।
ఆశుర్భ్నం ఇంద్రసఖం సమత్సు బృహద్యశో నావమివారుహేమ ॥
అంహోముచమాంగిరసంగయంచ స్వస్త్యాత్రేయం మనసా చ ప్రయతపాణిః శరణం ప్రపద్యే ।
స్వస్తి సంబాధేష్వభయన్నో అస్తు శుభగ్ం శుభమ్ ॥

తతః 'ఆపోహిష్ఠా' ఇతి ద్వాభ్యాం వారుణ్యతీర్థం గృహీత్వా -

మంత్రం: ఆప ఇద్వా ఉ భేషజీరాపో అమీవచాతనీః । ఆపస్సర్వస్య భేషజీస్తాస్తే కృణ్వంతు భేషజమ్ ॥
అమయావీ చిన్వీత ఆపో వై భేషజమ్ భేషజమేవాస్మై కరోతి సర్వమాయురేతి ॥ ఇతి తీర్థప్రాశనమ్ ॥

తాత్పర్యం: దేవతలకు వాహనమైనట్టి, గొప్ప యశస్సు గల గరుత్మంతుని వలె మేము ఆపదలను దాటెదము గాక. పాపాల నుండి విముక్తి చేసే అంగిరస, అత్రి మహర్షుల మంత్ర శక్తిని మనస్సులో స్మరిస్తూ ఈ పవిత్ర జలాన్ని శరణు వేడుతున్నాను. ఈ జలములు సమస్త రోగాలకు నివారణి (ఔషధము). ఇది సర్వ రోగాలను హరించి సంపూర్ణ ఆయుష్షును ఇస్తుంది.

విధి: కలశంలోని వారుణ్య తీర్థాన్ని కుడిచేతిలోకి తీసుకుని, మూడు సార్లు భక్తితో సేవించాలి *(తాగాలి)*.

ఫలశ్రుతి & స్వస్తిక లక్షణములు

మంత్రం: పర్యాప్త్యా అనంతురాయాయ సర్వస్తోమోఽతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి ।
సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి సర్వం జయతి ॥
శతమానం భవతి శతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి ॥
శ్లో॥ ప్రాక్కుంభ ఆదౌ వరుణంచ యామ్యకుంభే తథా వాస్తుపురుమాంసముత్తరే
బ్రహ్మాణమావాహ్య తథార్చయిత్వా తతస్తు పుణ్యాహముపాచరేద్బుధః ॥

శ్లో॥ పత్నీపుత్రైస్సమాయుక్తో శుభార్థీ బ్రాహ్మణైస్సహ ।
వివాహాంతేషు సర్వేషు గర్భాధానాదిశర్మసు ।
నాందీశ్రాద్ధం సముద్దిశ్య స్వస్తివాచనమాచరేత్ ॥

తాత్పర్యం: బుద్ధిమంతుడైనవాడు తూర్పు (ప్రధాన) కలశంలో వరుణుడిని, దక్షిణ కలశంలో వాస్తుపురుషుడిని, ఉత్తర కలశంలో బ్రహ్మదేవుడిని ఆవాహన చేసి పూజించాలి. వివాహము, గర్భాధానము, సీమంతము, చౌలము, ఉపనయనము, గోదానము వంటి సకల శుభకార్యాల ప్రారంభంలో భార్యాపుత్రులతో కూడి బ్రాహ్మణుల సమక్షంలో ఈ పుణ్యాహవాచనాన్ని తప్పక ఆచరించాలి. దీనివల్ల నూరేళ్ల ఆయుష్షు, సకల కార్యవిజయము సిద్ధిస్తాయి.

స్వస్తి ముగ్గు (రేఖా) లక్షణం:

శ్లో॥ ద్వాత్రింశదంగుళందీర్ఘం సమంతాచ్చతురస్రకమ్ ।
రంగములేషూల్లిఖేద్భూమావాదౌ తు శుభకర్మణామ్ ॥
రేఖాః ప్రాగాయితాః పంచ రేఖాః పంచోదగాయితాః ।
ద్వే కోణ త్రికోణే తిర్యగ్రేఖా చతుష్టయమ్ ॥
తన్మధ్యే స్థాపయేద్రాశౌ సజలం కలశద్వయమ్ ।
స్థిరస్తు దక్షిణే కుంభశ్చలత్కుంభస్తదుత్తరే ॥

వివరణ: శుభకార్యాల ప్రారంభంలో భూమిపై 32 అంగుళాల పొడవు, వెడల్పు గల చతురస్రాకారాన్ని గీయాలి. తూర్పు ముఖంగా ఐదు రేఖలు, ఉత్తర ముఖంగా ఐదు రేఖలు గీసి, కోణాలలో తిర్యగ్రేఖలు వేసి పవిత్రమైన స్వస్తిక పీఠాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి. దాని మధ్యలో బియ్యం పోసి, నీటితో నింపిన రెండు కలశాలను ఉంచాలి. దక్షిణ భాగంలో స్థిర కలశాన్ని, ఉత్తర దిక్కు (North) - [చలన కలశం]

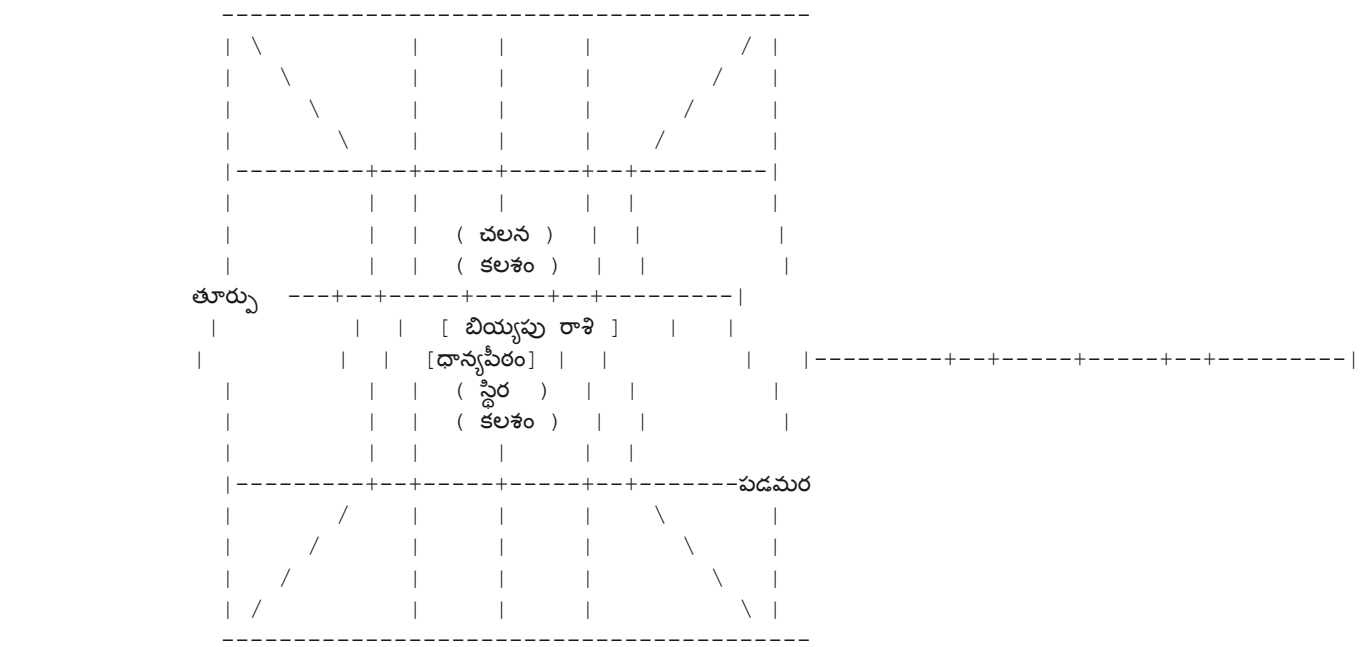

దక్షిణ దిక్కు (South) - [స్థిర కలశం]

| ఇతి భట్టీయ స్మార్త ప్రయోగ దీపికాయాం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజా సమేత స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం సంపూర్ణమ్ ॥

తాత్పర్యము

"భట్టీయ స్మార్త ప్రయోగ దీపిక అనే గ్రంథంలో పేర్కొనబడిన విధి విధానాల ప్రకారం, శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజతో కూడిన 'స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం' అనే పవిత్ర కర్మ (ఘట్టం) సంపూర్ణంగా ముగిసింది."

విశేషాలు

గ్రంథ నామము: ఇందులో 'భట్టీయ స్మార్త ప్రయోగ దీపిక' అనేది మూల గ్రంథం పేరు. పూర్వకాలంలో వైదిక కర్మలను, గృహస్థులు చేసే పూజలను ఏ విధంగా చేయాలో సరళంగా వివరిస్తూ 'భట్ట' అనే పండితుడు లేదా ఆ పరంపరలోని పెద్దలు అందించిన ప్రయోగ గ్రంథం ఇది.

స్మార్త ప్రయోగం: 'స్మృతి' ఆధారంగా (అనగా వేదాల తర్వాతి ధర్మశాస్త్రాలు, గృహ్యసూత్రాల ఆధారంగా) గృహస్థులు నిత్య జీవితంలో ఆచరించే షోడశ కర్మలు (గర్భాధానం నుండి వివాహం వరకు) మరియు పూజా విధానాలను 'స్మార్త కర్మలు' అంటారు. వాటిని చేయించే పద్ధతినే 'ప్రయోగము' అంటారు.

పూజా సంపుటి: ఈ వాక్యం ద్వారా కేవలం పుణ్యాహవాచనమే కాకుండా, సకల విఘ్నాలు తొలగడం కోసం మొదట చేసిన వినాయక పూజ, ఆపై కలశాలలో దేవతలను ఆవాహన చేసి చేసిన ప్రధాన పుణ్యాహవాచనం—ఈ రెండు ఘట్టాలు శాస్త్రోక్తంగా, పరిపూర్ణంగా ముగిశాయని ఇక్కడ నిర్ధారించబడింది.

మంగళ సూచకం: సంస్కృత గ్రంథాలలో ఒక అధ్యాయం లేదా ఒక ప్రధాన పూజా ప్రక్రియ ముగిసినప్పుడు 'సంపూర్ణమ్' అని రాయడం సాంప్రదాయం. ఇది ఆ కర్మ ఎటువంటి ఆటంకాలు లేకుండా విజయవంతంగా పూర్తయిందనే తృప్తిని, మంగళాన్ని సూచిస్తుంది.